

До Спеціалізованої вченої ради
Д 41.086.01 Національного
університету «Одеська юридична
академія»

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Коропатова Олега Миколайовича на дисертацію Коровайка Андрія Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання державного управління у галузі закордонних справ в Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми. Здатність органів держави ефективно представляти її інтереси у відносинах з іншими країнами та міжнародними організаціями набуває першочергового значення, оскільки від цього залежать безпека держави, її можливість здійснювати економічне співробітництво на вигідних умовах, а отже – стан її національної економіки; ступінь свободи транскордонного руху робочої сили та капіталу, що визначає її приналежність до системи світової економіки.

Євроінтеграційні процеси вимагають якісно нового рівня представництва України у міжнародних відносинах, що, у свою чергу, має ґрунтуватися на міцному фундаменті – сучасних правових, організаційних та змістовних засадах державного управління у галузі закордонних справ.

Безумовно, становлення України як самостійної держави та налагодження міжнародних відносин із різними державами надало міцного поштовху для наукових пошуків в 1990-2000 роках. Було захищено низку дисертацій, присвячених різним аспектам державного управління у галузі закордонних справ, у правотворчості – ратифіковано міжнародні угоди, набули правового регулювання на національному рівні базові питання.

Однак, виклики сьогодення потребують якісного та кількісного оновлення наукових здобутків, здійснення комплексного дослідження державного управління у галузі закордонних справ, визначення змісту базових категорій, характеристики правового статусу суб'єктів державного управління, його форм та методів, чим і обумовлюється актуальність обраної теми.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації А.О. Коровайка, визначається тим, що вони ґрунтуються на надбанні юридичної науки із досліджуваної проблеми, підтверджуються матеріалами практики та є переконливими.

Загальний аналіз змісту роботи свідчить про те, що проведене дослідження має самостійний, творчий, цілісний характер, відзначається актуальністю і достатньо високим науковим рівнем, а також значним теоретичним і практичним значенням висновків дисертанта.

Дисертація характеризується системним підходом до предмету дослідження. Визначені в роботі задачі дослідження відповідають його загальній меті, яка полягає у характеристиці теоретико-методологічних і правових засад державного управління у галузі закордонних справ, визначенні системи суб'єктів управління у цій галузі, особливостей дипломатичної служби як різновиду державної служби.

Побудова роботи відповідає цілям та задачам дослідження і дозволила автору послідовно розглянути всі важливі аспекти теми.

Під час підготовки та написання дисертації було використано 246 джерел – опублікованих праць і нормативно-правових актів. Проаналізовано чинне законодавство України, що регулює відповідні правовідносини, його розвиток, оглянуто основні положення законодавства зарубіжних країн у цій галузі. Використано наукові роботи у сфері адміністративного, конституційного права, теорії держави і права, положення яких ретельно проаналізовано та зроблено відповідні висновки.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні показники і матеріали практичної діяльності Кабінету Міністрів України, Міністерства закордонних справ України, його представництв.

Обґрунтованість наукових положень дисертації досягнуто за рахунок комплексного застосування методів наукового пізнання, характерних для даного типу робіт. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи: діалектичний, історико-правовий, методи аналізу та синтезу, догматичний метод, компаративний метод, порівняльно-правовий, формально-юридичний, статистичний методи, метод групування та ін.

З урахуванням зазначеного положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації А.О. Коровайка, є належним чином обґрунтованими.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження А.О. Коровайка зумовлена тим, що воно є одним із перших монографічних досліджень державного управління у галузі закордонних справ в Україні у контексті інтеграції України до Європейського Союзу, захисту державної та територіальної цілісності, оптимізації системи державного управління.

На особливу увагу заслуговує перелік наукової новизни щодо положень, яких визначено, як «уперше»: виокремлено широке та вузьке розуміння поняття «державне управління у галузі закордонних справ»: широке – як системна діяльність державних органів (їх посадових осіб) і публічних діячів, у межах встановленої компетенції, здійснювана як на міжнародному, так і на національному рівні, спрямована на формування та реалізацію зовнішньої політики держави і здійснення зовнішніх функцій держави; у «вузькому» – як системна виконавчо-розпорядча і сервісно-забезпечувальна діяльність відповідних державних органів та їх посадових осіб, у межах їхньої компетенції, змістом якої є реалізація зовнішньої політики і надання адміністративних послуг у галузі закордонних справ; виокремлено та охарактеризовано два аспекти поняття «галузь закордонних справ» як об'єкта державного управління: елементно-структурний та функціональний; визначено, що дипломатична служба є багатоаспектним явищем і має прояв як: 1) система органів публічного управління (їхніх посадових осіб), створених з метою

практичної реалізації зовнішньої політики України, захисту національних інтересів України у сфері міжнародних відносин, а також прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном; 2) державна діяльність, спрямована на реалізацію як завдань держави у зовнішньополітичній діяльності, так і завдань дипломатії; 3) інструмент здійснення зовнішньої політики; 4) професійна діяльність громадян України на державно-політичних та адміністративних посадах у спеціалізованих державних органах; 5) як правовий інститут адміністративного права та міжнародного права.

Слушними та своєчасними є положення новизни дисертаційного дослідження щодо класифікації правових засад державного управління у галузі закордонних справ у частині їхнього поділу на групи; класифікації функцій дипломатичних представництв на підставі узагальнення критеріїв групування; визначення поняття «галузь закордонних справ»; розуміння поняття «форма державного управління у галузі закордонних справ».

Можна також підтримати автора у запропонованих ним пропозиціях, щодо змін і доповнень до Законів України «Про Кабінет Міністрів України», «Про дипломатичну службу».

Оцінка змісту дисертації. У дисертаційному дослідженні А.О. Коровайка порушено актуальні питання, які раніше не досліджувалися або досліджувалися фрагментарно. Розв'язання цих завдань дозволило отримати цікаві висновки, запропонувати ряд визначень, а також змін і доповнень до чинного законодавства України.

Дисертаційне дослідження є логічно структурованим та надає змогу послідовно дослідити широке коло питань обраної теми на теоретичному рівні, проаналізувати положення законодавства, що регулюють відповідні правовідносини.

Структурно дисертація складається із вступу, трьох розділів, які охоплюють десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Структура дисертації повністю відповідає цілям і задачам дослідження, дозволяє послідовно розглянути ключові питання державного управління у галузі закордонних справ в Україні.

Викликає науковий інтерес теза автора відносно того, що об'єкт державного управління у галузі закордонних справ слід розглядати в елементно-структурному та функціональному аспектах. У функціональному аспекті – це суспільні відносини, які складаються у сфері здійснення зовнішньополітичної діяльності. В елементно-структурному аспекті об'єктом державного управління у галузі закордонних справ є фізичні та юридичні особи, органи публічної влади, діяльність яких пов'язана з формуванням та здійсненням зовнішньополітичної діяльності, або які є її учасниками.

Варто позитивно відмітити всебічний розгляд автором дипломатичної служби та акцентування уваги на тому, що акредитація глави дипломатичного представництва (Надзвичайного та Повноважного Посла України) є не тільки виключно правовою, але і політико-правовою процедурою, врегульованою нормами міжнародного права та звичаїв, завдяки чому автором зроблено висновок відносно того, що дипломатична служба поєднує елементи як державної служби, так і, в окремих випадках, служби на посадах політичних діячів.

Автор приділив увагу таким специфічним методам державного управління у галузі закордонних справ як соціально-психологічні, до яких зараховують дипломатичний та діловий протокол (рукостискання, ввічливість і такт, емоції, вербальні і невербальні засоби, міміка і жести).

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження А.О. Коровайка висвітлено у 12 наукових публікаціях, 6 із яких опубліковано у фахових вітчизняних виданнях, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 5 – тезах доповідей на конференціях. У цих публікаціях достатньою мірою відображено всі розділи дисертаційного дослідження.

Оцінка ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації. Аналіз дисертаційної роботи та автореферату А.О. Коровайка надає підстави стверджувати, що основні положення автореферату і положень дисертації є ідентичними. Наведені в авторефераті наукові положення,

висновки і рекомендації достатньо повно розкрито та обґрунтовано у тексті дисертації.

Зауваження і дискусійні положення дисертації. Поряд із загальною позитивною характеристикою змісту рецензованої дисертації слід указати на ті положення дослідження, які є дискусійними або потребують додаткової аргументації.

1. У дисертаційній роботі автор доходить висновку, що форма державного управління у галузі закордонних справ, з одного боку, є зовнішнім проявом управлінської діяльності і має вираження в юридичному та неюридичному змісті і служить для досягнення цілі та мети управлінської діяльності – забезпечення національних інтересів держави у зовнішньополітичній сфері (формальний аспект), з іншого – є частиною управлінської діяльності спеціально уповноважених органів державної влади у галузі закордонних справ (змістовний аспект).

Однак, пропозиція автора розуміти форму державного управління у галузі закордонних справ не тільки як зовнішній прояв, але і власне як частину управлінської діяльності спеціально уповноважених органів державної влади у галузі закордонних справ (у чому, на думку автора, має вираження змістовний аспект цього поняття) є дискусійною.

2. Як у дисертаційній роботі, так і в авторефераті автор зазначає, що ефективність діяльності Кабінету Міністрів України як суб'єкта державного управління у галузі закордонних справ залежить, насамперед, від його спроможності налагодити взаємодію з Президентом України, що обумовлено політико-правовими реаліями та конституційним розподілом повноважень.

У зв'язку із цим авторові необхідно пояснити, чи вважає він, що при здійсненні державного управління у галузі закордонних справ Президент України має політичну владу над урядом, або що Кабінет Міністрів України без взаємодії з Президентом України не є здатним повністю або частково реалізувати свої управлінські повноваження у цій галузі.

3. Один із висновків дослідження вказує, що об'єкт державного управління у галузі закордонних справ слід розглядати в елементно-структурному та

функціональному аспектах. У функціональному аспекті – це суспільні відносини, які складаються у сфері здійснення зовнішньополітичної діяльності, у тому числі «відносини України з іноземними громадянами, особами без громадянства, біженцями, що перебувають як на території України, так і за її межами – охоплюються поняттями «візова» та «міграційна» політика».

Незважаючи на те, що у тексті дисертаційної роботи розкриваються поняття «візова політика» та «міграційна політика», викликає сумніви, що цими поняттями «охоплюються» відносини України з іноземними громадянами, особами без громадянства, біженцями, що перебувають як на території України, так і за її межами. Точніше було б стверджувати, що ці поняття є взаємопов'язаними та за допомогою візової і міграційної політики держава регулює вказані відносини.

4. Встановивши, що контроль у галузі закордонних справ здійснюється на макрорівні та мікрорівні, автор зазначає, що на мікрорівні об'єктами контролю у сфері державного управління у галузі закордонних справ є: дотримання вимог законодавства та службової дисципліни, дотримання строків виконання завдань, повнота та якість виконання завдань, дотримання норм службової етики тощо. Зазначено також, що до засобів контролю необхідно віднести передбачені чинним законодавством щорічну оцінку діяльності дипломатичних працівників, яка надає можливість здійснювати перевірку професійної компетентності, виконання дипломатичними працівниками покладених на них обов'язків і завдань, професійних досягнень дипломатичного працівника.

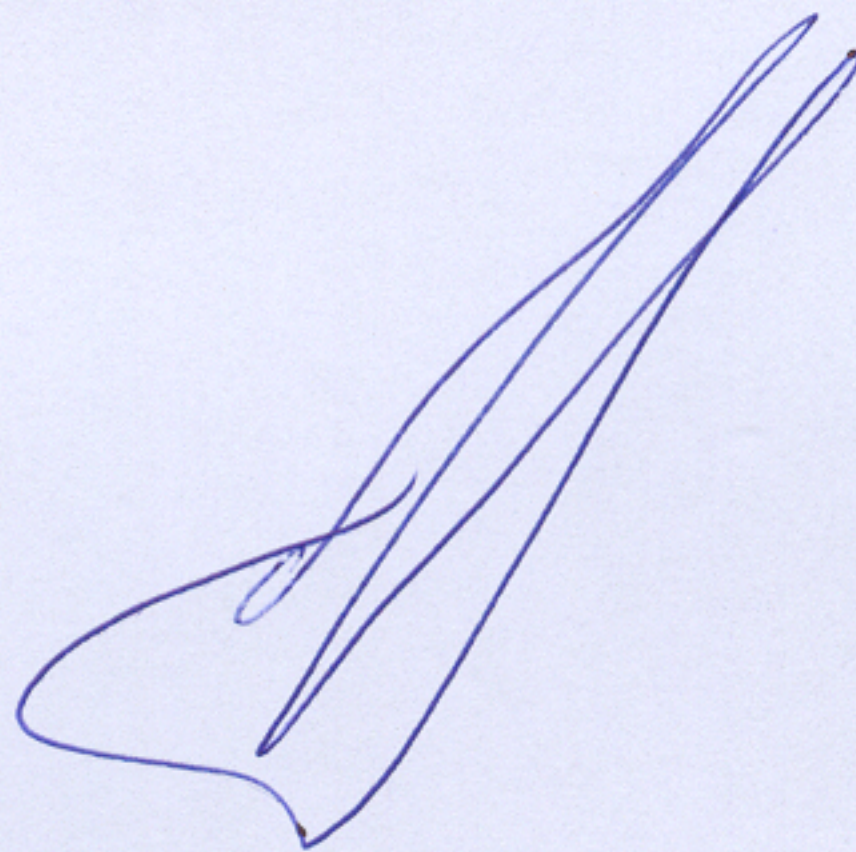
Потребує уточнення позиція автора щодо наслідків встановлення порушень за результатами контролю, що здійснюється на мікрорівні.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження. Використані у роботі ідеї та розробки належать особисто дисертанту, теоретичні положення є науково аргументованими, а пропозиції щодо змін до законодавства – обґрунтованими.

Висновок. Дисертація на тему «Адміністративно-правове регулювання державного управління у галузі закордонних справ в Україні», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, є комплексним,

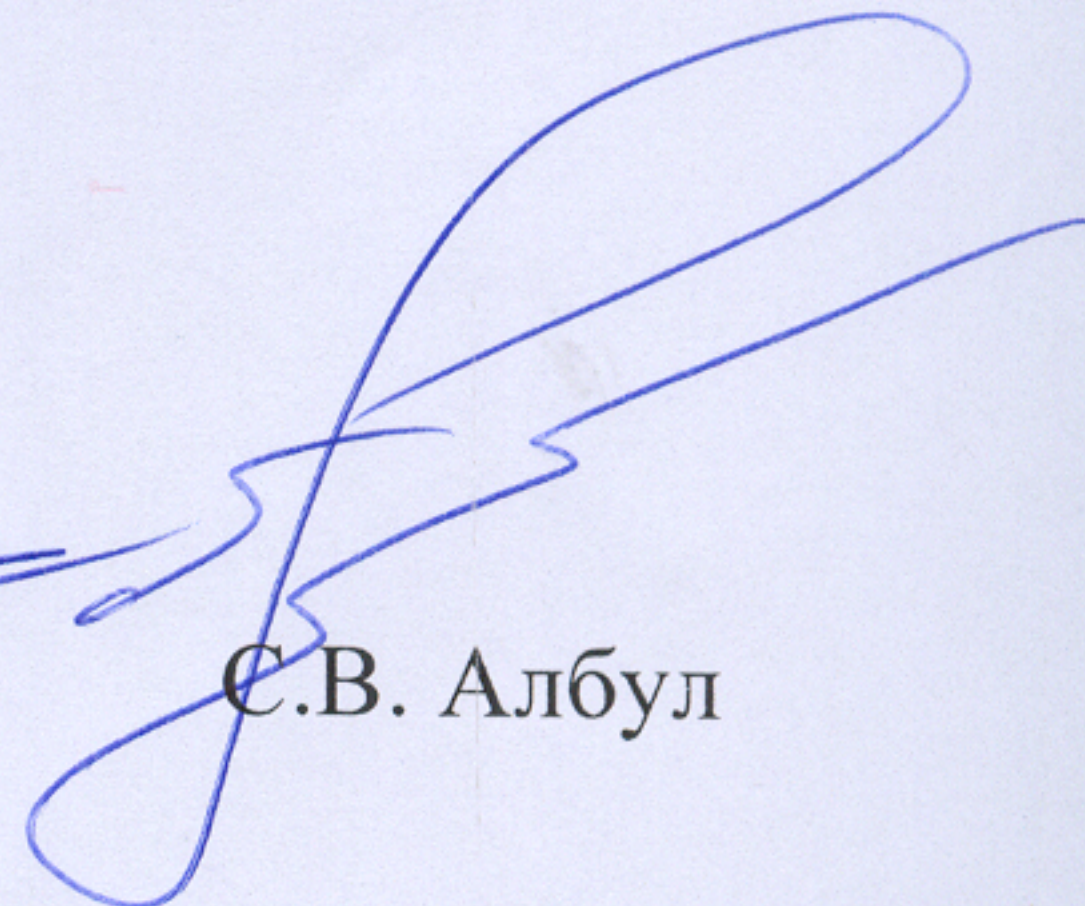
цілісним, завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Коровайко Андрій Олександрович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –
професор кафедри адміністративного
права та адміністративного процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
«__» травня 2018 р.

О.М. Коропатов

Перший проректор Одеського
державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент
«__» травня 2018 р.

С.В. Албул